

УДК 330.341.11

Регіональна краудфандингова платформа – джерело інвестування в розвиток інтелектуального капіталу

Матющенко С.С.

аспірант кафедри економіки та оцінки майна підприємств
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

Стаття розкриває необхідність інтенсифікації інноваційної діяльності підприємств України як основного напрямку розвитку інтелектуального капіталу. Висувається пропозиція щодо заснування регіональної краудфандингової платформи з метою фінансування інновацій та вирішення різноманітних комунальних та соціально-економічних проблем. У роботі детально описано запропонований механізм роботи краудфандингової платформи, її функції та напрями діяльності.

Ключові слова: краудфандинг, інтелектуальний капітал, інновації, національна інноваційна система, інвестиції.

Матющенко С.С. РЕГИОНАЛЬНАЯ КРАУДФАНДИНГОВАЯ ПЛАТФОРМА – ИСТОЧНИК ИНВЕСТИРОВАНИЯ В РАЗВИТИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА

Статья раскрывает необходимость интенсификации инновационной деятельности предприятий Украины как основного направления развития интеллектуального капитала. Выдвигается предложение об учреждении региональной краудфандинговой платформы с целью финансирования инноваций и решения различных коммунальных и социально-экономических проблем. В работе подробно описан предложенный механизм работы краудфандинговой платформы, ее функции и направления деятельности.

Ключевые слова: краудфандинг, интеллектуальный капитал, инновации, национальная инновационная система, инвестиции.

Matyushchenko S.S. CROWDFUNDING REGIONAL PLATFORM – A SOURCE OF INVESTMENTS IN THE INTELLECTUAL CAPITAL

The article reveals the need for intensification of innovation activity of enterprises in Ukraine as the main direction of development of intellectual capital. Put forward a proposal for establishing a regional crowdfunding platform to finance innovation and solving communal, social and economic problems. The paper describes in detail the proposed mechanism of crowdfunding platform, its functions and activities.

Keywords: crowdfunding, intellectual capital, innovation, national innovation system, investments.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах глобалізації та стрімкого розвитку економіки знань інтелектуальний капітал став одним із найважливіших ресурсів підприємства. Інтенсифікація інноваційної діяльності підприємств є вагомим фактором впливу на зростання рівня інтелектуального капіталу.

У наявній в Україні соціально-економічній ситуації вітчизняним підприємствам українською важко знайти кошти для провадження інноваційної діяльності. У таких умовах постає питання про пошук нових інструментів фінансування. Досвід зарубіжних країн дає змогу запозичити такий сучасний та дієвий інструмент, як краудфандинг – механізм залучення фінансування від широких мас із метою реалізації проекту. На жаль, в Україні він практично нерозвинутий.

У подібних умовах розвиток вітчизняної краудфандингової інфраструктури є нагаль-

ною потребою, тому розробки адаптованих до українських реалій механізмів роботи краудфандингових компаній є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенням та аналізом проблем розвитку краудфандингу в Україні займалися такі вчені, як: Ганущин С. [1], Кушнір С.О. [2], Книш П.В. [3], Петрушенко Ю.М. [4], Марченко О.С. [5], Діба О.М. та Гернего Ю.О. [6], Круц Н.А та Приступа Л.А. [7]. Але в їх роботах відсутні конкретні пропозиції щодо механізму заснування та роботи краудфандингових платформ в Україні, їх функцій та напрямів діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Нагально потрібними є дослідження щодо адаптації моделі механізму краудфандингу до вітчизняних реалій як джерела інвестування в розвиток інтелектуального капіталу підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – висунути пропози-

цію щодо заснування регіональної краудфандингової платформи, основним напрямом роботи якої стало би фінансування інноваційної діяльності; описати запропонований механізм роботи краудфандингової платформи, її функції та напрями діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Можемо погодитися з Яременко Л.А., яка наполягає на необхідності інноваційно-інвестиційного розвитку України через створення національної інноваційної системи – сукупності взаємопов'язаних організацій (структур), що займаються виробництвом та комерційною реалізацією наукових знань і технологій. Вона містить дві складові частини:

1) науково-виробничу, представлену різного роду компаніями, університетами, державними лабораторіями, технопарками та інкубаторами;

2) інфраструктурно-забезпечувальну, що включає інститути правового, фінансового та соціального характеру [8, с. 55].

Краудфандинг можемо віднести до інфраструктурно-забезпечувального складника. Його розвиток сприяв би і виконанню низки законів України, державних та регіональних програм розвитку. Серед них: Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [9], Концепція розвитку національної інноваційної системи, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р [10], Стратегія розвитку Харківської області на період 2015–2020 рр. [11].

Наприклад, краудфандинг сприяв би реалізації таких напрямів розвитку національної інноваційної системи, закріплених у Концепції розвитку національної інноваційної системи [10]:

1) збільшення частки наукових та науково-технічних досліджень, спрямованих на створення нових видів інноваційної продукції;

2) орієнтація національних товаровиробників на створення високотехнологічної конкурентоспроможної та екологічно чистої продукції;

3) концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності, створенні умов для організації високотехнологічного виробництва в Україні;

4) забезпечення розвитку системи фінансово-кредитної підтримки реалізації конкурентоспроможних науково-технічних та інноваційних програм і проектів;

5) сприяння створенню інноваційних структур, орієнтованих на підтримку малого інноваційного бізнесу;

6) підвищення ефективності діяльності регіональних центрів інноваційного розвитку.

Стратегія розвитку Харківської області на період 2015–2020 рр. [11] наголошує, що необхідні нові механізми та сучасні підходи до організації постійної, багатосторонньої і різноманітної взаємодії органів влади з широким колом зовнішніх організацій для спільного вирішення проблем регіонального розвитку; пріоритети регіональної економічної політики щодо підвищення ефективності управління місцевим розвитком повинні бути спрямовані на задоволеність населення та інвесторів.

Саме таким новим механізмом і міг би стати краудфандинг. Відкривати нові краудфандингові платформи всеукраїнського масштабу на даний момент нераціонально. Потрібно починати з рівня регіонів чи навіть великих промислово розвинутих міст. По-перше, це будуть невеликі пілотні проекти роботи краудфандинга. Другою причиною цього є висока недовіра населення до нових проектів, які займаються збором коштів. Більш довірливо люди будуть ставитися до місцевих компаній, які будуть знаходитися поруч, і співробітників яких вкладники та користувачі можуть потенційно знати. Крім того, психологічно легше вкладати гроші у проект, який можна побачити своїми очима.

Як один із таких пілотних проектів пропонується відкрити краудфандингову платформу в Харківській області на базі Харківської обласної державної адміністрації.

Вибір регіону можемо пояснити так. Основною метою розвитку краудфандингу в Україні є фінансування розвитку бізнесу (особливо малого та середнього), а також процесу винайдення та впровадження інновацій, що допоможе зростанню рівня інтелектуального капіталу окремо взятих підприємств, регіонів та країни в цілому. За даними статистики 2013 р., частка промислових підприємств Харківської області, що займалися інноваційною діяльністю, становила 10,6% від їх загальноукраїнського показника (у 2012 р. – 9,6%); їм, серед іншого, належить майже кожен четвертий новий технологічний процес (або 23,8%), упроваджений в Україні, та 7,8% освоєних інноваційних видів продукції (у 2012 р. – відповідно 43,1% та 8,1%). Протягом 2013 р. у промисловості тим чи іншим видом інноваційної діяльності було зайнято 182 підприємства області, або майже 26% від загальної кількості промислових підприємств. Фінансування інноваційної діяльності підприємств Харківської області здійснюється пере-

важно за рахунок коштів вітчизняних бізнесових замовників (від 32% у 2009 р. до 35% у 2013 р.) частки коштів та незначним трендом до зниження і до того мізерної частки державного замовлення (біля 0,01% щороку). Отже, для промислових підприємств Харківщини основними джерелами фінансування були і залишаються їх власні кошти (із 70% у 2008 р. до 87% у 2013 р.) та цільові кредити банків (8–15% у 2008–2013 рр.) [11].

Виходячи з цього, можемо зробити висновок, що в Харківській області промислові підприємства активно й продуктивно займаються інноваційною діяльністю, а отже, потребують додаткових джерел фінансування своєї новаторської діяльності. Таким джерелом за наявних економічних умов може стати краудфандинг.

Розміщення краудфандингової платформи на базі Харківської обласної державної адміністрації мотивується тим, що пошук та впровадження нових механізмів соціально-економічного розвитку регіону є одним з основних завдань роботи обласної адміністрації. Розвиток краудфандинга сприятиме реалізації державних та регіональних програм, що також знаходиться у компетенції державної адміністрації. Довіра населення до державних структур більша, ніж до приватних.

У структурі Харківської обласної державної адміністрації існують два департаменти, які займаються реалізацією практично одних і тих самих завдань, це Департамент економіки та міжнародних відносин та Департамент з підвищення конкурентоспроможності регіону. Обидва департаменти згідно зі своїми положеннями займаються реалізацією державної політики у сферах економічного та соціального розвитку, інвестиційної діяльності та державно-приватного партнерства, міжнародних відносин; сприяють підтримці позитивного міжнародного іміджу України і Харківської області та налагодженню взаємовигідних міжнародних зв'язків. При цьому коло завдань Департаменту економіки та міжнародних відносин більш широке. А оскільки розвиток економіки регіону напряму залежить від його конкурентоспроможності на вітчизняному та міжнародному ринках, то саме Департамент економіки та міжнародних відносин має займатися підвищенням конкурентоспроможності регіону. Розглядаючи структури цих департаментів, викладені на офіційному сайті Харківської обласної державної адміністрації [12], бачимо, що і в Департаменті економіки та міжнародних відносин, і в Департаменті з підвищення конкурентоспроможності

регіону існують схожі підрозділи що займаються аналітично-презентаційною роботою, міжнародними зв'язками, питаннями адміністративних та фінансових послуг. З огляду на проаналізовані дані, доцільно включити підрозділи Департаменту з підвищення конкурентоспроможності регіону до складу Департаменту економіки та міжнародних відносин. Це дасть змогу скоротити кількість працюючих мінімум на сім осіб – колишніх керівників поглинутого департаменту та його підрозділів, що дасть змогу скоротити бюджетні витрати на оплату праці.

Працівників, які після об'єднання департаментів будуть виконувати дублюючі завдання, пропонується не скорочувати, а задіяти в організації першої пілотної державної краудфандингової платформи.

Отже, пропонується створити краудфандингову платформу на базі Департаменту економіки та міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації. Платформу попередньо пропонується назвати «Народний вклад».

Механізм роботи краудфандингової компанії «Народний вклад» має працювати за класичною схемою.

Спочатку автор ідеї (компанія чи фізична особа) звертається до краудфандингової компанії вживу чи через Інтернет зі своєю ідеєю та планом її реалізації. Компанія, користуючись аналітикою, прораховує правомірність та життєздатність цього проекту, після чого прийнята ідея приймає вигляд проекту на сайті краудфандингової компанії з терміном збору коштів та оголошенням необхідної суми для його реалізації. Там кожен може ознайомитися з деталями проекту та відразу перерахувати кошти (наприклад, не менше 5 грн.). Автор проекту також може на цій веб-сторінці слідкувати за процесом збору коштів. Водночас платформа разом з автором ідеї проводить активну рекламу проекту. Після завершення збору коштів «Народний вклад» у разі збору необхідної суми перераховує її зі свого транзитного рахунку автору проекту й слідує за винагородженням вкладників. В іншому разі гроші повертаються вкладникам. Автор проекту перераховує 5% від отриманої на свій рахунок суми як винагороду краудфандинговій компанії.

При цьому на краудфандингову компанію покладається велика кількість функцій: юридична підтримка, страхування, маркетинг, організаційна, контроль, транзакція коштів, аналітична підтримка та ін.

Аналітична підтримка має забезпечити всебічний аналіз ідеї, з якою звертається до компанії користувач, з метою оцінити її життєздатність та потенційну можливість реалізації.

Функція транзакції коштів полягає в накопиченні грошей вкладників на транзитному рахунку компанії. Після виконання певних умов вони перераховуються на рахунок ініціатора проекту. Із міркувань безпеки для благодійних проектів пропонується використовувати таку модель умов, як «Залишити все», за якої всі зібрані гроші у будь-якому разі будуть передані автору проекту. Для всіх інших проектів пропонується модель «Все або нічого», коли кошти переводяться на рахунок автора проекту лише за досягнення заявленої у проекті суми. Це сприятиме зменшенню ризиків під час реалізації проектів та позбавить у майбутньому потенційних проблем із поверненням коштів вкладникам.

Страховання має забезпечити безпеку вкладень інвесторів.

Маркетинг – одна з найважливіших функцій. Завдяки їй буде доноситися до населення інформація про роботу платформи, її вигоди та безпечність. Маркетинг має: займатися просуванням розміщених на платформі проектів, зацікавити потенційних вкладників у інвестуванні коштів. Державна основа компанії допоможе більш легко розгорнути широку рекламну кампанію через засоби масової інформації та інші наявні ресурси про діяльність краудфандингової платформи та наявні на ній проекти.

Контрольна функція полягає у здійсненні нагляду за виконанням зобов'язань ініціатора проекту перед вкладниками та цільовим використанням зібраних коштів.

Юридична підтримка має забезпечити правову оцінку проекту та разом з організаційною функцією впорядкувати і забезпечити надійну роботу всіх елементів механізму краудфандінга. Особливо ця функція важлива на етапі винагороди вкладників, оскільки платформа має оформити певні цивільні відносини між автором проекту та вкладниками.

Організаційна функція має забезпечити своєчасне та якісне виконання всіх функцій краудфандингової платформи.

Звичайно, ця платформа може бути використана не лише для фінансування комерційних проектів.

Планується, що дана платформа буде сприяти не тільки реалізації проектів у сфері бізнесу та інновацій, а й допоможе вирішу-

вати певні соціальні, культурні та комунальні проблеми міста Харкова та регіону.

До соціальних, наприклад, можемо віднести проекти зі збору коштів на лікування хворих, реабілітацію постраждалих; покращання умов життя, виховання чи навчання сиріт; допомогу людям у реалізації їх власних мрій.

Культурні проекти можуть збирати кошти на проведення певних заходів (концертів, фестивалів, вистав), записи альбомів починаючих груп, презентації молодих художників та ін.

Проекти комунальної сфери стануть своєрідною новизною. Аналіз проектів різноманітних зарубіжних та вітчизняних краудфандингових проектів показав, що практично відсутні проекти зі збору коштів на фінансування комунальних потреб (є лише низка проектів з озеленення в містах). Пропозиція збирати кошти на комунальні проекти викликана несприятливими економічними умовами в регіоні і в країні в цілому. Держава та місцеві органи влади і самоврядування, на превеликий жаль, не можуть повною мірою вирішувати всі нагальні потреби міст та інших категорій населених пунктів через брак коштів у бюджетах усіх рівнів. Особливо це стосується транспортної інфраструктури (автомобільні дороги, в'їзди до житлових масивів), спортивної інфраструктури, об'єктів житлово-комунального господарства, місць відпочинку. Деякі місцеві громади фінансово здатні самостійно вирішувати ці питання, але не можуть самостійно організуватися з різноманітних причин. Краудфандингова платформа завдяки своїм функціям здатна реалізовувати подібні проекти та об'єднувати людей.

Наприклад, якщо місцева громада має намір провести ремонт дороги у житловому масиві, то вона може звернутися із цією пропозицією до краудфандингової компанії «Народний вклад». Працівники компанії разом із відповідальним за організацію ремонту доріг органом влади складають кошторис і розміщують проект на базі платформи, після чого починають активну маркетингову кампанію разом з ініціаторами проекту серед населення житлового масиву, де планується проведення ремонту. Починається збір коштів. Якщо у заданий період сума збору досягне розміру витрат, зазначених у кошторисі, органи влади на зібрані кошти проводять ремонт зазначеної дороги у визначений заздалегідь період. Таким чином, громада напряму бачить, куди вкладуються її кошти, і бачить результат. Якщо гроші не буде зібрано у повному обсязі,

то зібрані кошти будуть повністю повернені вкладникам.

Але основна мета заснування краудфандингової компанії «Народний вклад» на базі Департаменту економіки та міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації є сприяння економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності регіону через фінансування розвитку бізнесу, особливо інноваційної діяльності.

Передбачається, що в економічній сфері краудфандинг забезпечить фінансування стартапів, інновацій на виробництві та допоможе у фінансовій підтримці вже діючого бізнесу.

Якщо у проектах інших сфер має місце відсутність винагороди чи нефінансова винагорода вкладників, то в проектах економічної сфери інвестори будуть отримувати фінансову винагороду.

Ця винагорода буде мати вигляд:

- 1) акцій компанії, у яку було вкладено кошти;
- 2) отримання частки прибутку цієї компанії;
- 3) отримання назад своїх коштів із процентом за користування ними.

Таким чином, заснування краудфандингової компанії «Народний вклад» на базі Департаменту економіки та міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації несе низку вигідних умов як для користувачів, так і для потенційних вкладників. Пропонується ввести в обіг краудфандингові сертифікати – іменний цінний папер, що посвідчує вкладення особи в певний краудфандинговий проект та її право на певну винагороду. Такі сертифікати можуть мати документарну чи бездокументарну форму. Також розглядається можливість перепродажу краудфандингових сертифікатів.

Запропонована модель краудфандингу несе багато вигід.

По-перше, це простота та демократичність. Будь-хто може звернутися до компанії для збору коштів на свій проект. При цьому відсутня бюрократизованість процесу звернення та розміщення проекту. Кожен пересічний громадянин може стати інвестором, вклавши, наприклад, лише 5 грн. у проект і отримати свою винагороду. При цьому це можливо зробити прямо сидячи вдома через Інтернет.

Прозорість та надійність полягають, по-перше, у тому, що і автори проектів, і вкладники можуть слідкувати за збором коштів через Інтернет; по-друге, у тому, що вкладник або бачить і отримує результат свого вкладу у обіцяному вигляді, або отримує свої кошти назад.

Гнучкість базується на можливості реалізації проектів різного спрямування майже без жорстких обмежень. При цьому у цих проектах як вкладники можуть прийняти участь практично всі верстви населення.

Однією з головних вигод є те, що заснування краудфандингової компанії «Народний вклад» на базі Департаменту економіки та міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації сприятиме реалізації різноманітних державних та регіональних програм розвитку, допоможе активізувати та протестувати новий механізм інвестування розвитку економіки регіону, який згодом можна використовувати на загальнодержавному рівні.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, у статті було запропоновано заснування пілотної регіональної краудфандингової платформи на базі Департаменту економіки та міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації. Основною метою цього є підвищення рівня фінансування інноваційної діяльності для збільшення інтелектуального капіталу підприємств, для підвищення їх конкурентоспроможності. Запропоновано механізм її роботи, функції та висвітлено переваги її діяльності.

Краудфандинг є потужним сучасним інструментом інвестування в інноваційну діяльність підприємств, яка, своєю чергою, є запорукою зростання інтелектуального капіталу окремих підприємств та держави в цілому, що сприяє економічному росту суб'єктів усіх рівнів економіки. Регіональна краудфандингова компанія є простим, доступним та дієвим інструментом інвестування як для підприємств, так і для потенційних інвесторів із числа пересічних громадян. Розвиток регіональних краудфандингових компаній є першим кроком для розвитку сильної інфраструктури краудфандинга в Україні, запорукою для розвитку бізнесу різної величини, розробки та впровадження на виробництві інновацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ганущин С. Теоретико-методологічні аспекти застосування краудсорсингу в практиці публічного / С. Ганущин // Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 43. – С. 81–90.
2. Кушнір С.О. Краудфандинг як одна з реальних можливостей фінансування стартапів та перспективи його розвитку в Україні / С.О. Кушнір // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – № 3. – С. 132–135.
3. Книш П.В. Інноваційні соціальні технології: поняття та перспективи використання в системі державного управління / П.В. Книш // Державне управління: теорія та практика. – 2013. – № 2. – С. 69–75.
4. Петрушенко Ю.М. Розвиток методів колективного фінансування як фактор соціально-економічного розвитку територіальних громад / Ю.М. Петрушенко // Світ фінансів. – 2014. – № 1. – С. 106–113.
5. Марченко О.С. Краудфандинг: соціально-економічний зміст та види / О.С. Марченко // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія «Економічна теорія та право» / Редкол.: А.П. Гетьман [та ін.]. – Х. : Право, 2013. – № 4(15). – С. 26–35.
6. Диба О.М. Краудфандинг: теорія та можливості використання в Україні / О.М. Диба, Ю.О. Гернего // Банківська справа. 2015. – № 1–2. – С. 53–62.
7. Khrushch N.A. Financial and economic essence and trends of crowdfunding in today's business environment / N.A. Khrushch, L.A. Prystupa // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – № 2. – С. 112–116.
8. Яременко Л.А. Національна інноваційна система та її формування в Україні / Л.А. Яременко // Формування ринкових відносин в Україні : збірник наукових праць. – 2007. – Вип. 1. – С. 54–57.
9. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-1>.
10. Концепція розвитку національної інноваційної системи, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>.
11. Стратегія розвитку Харківської області на період з 2015 до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf>.
12. Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili>.